

IV.

I. MÁTYÁS KIRÁLY CZÍMERE

A BOROSZLÓI ÉS A GÖRLICZI VÁROSHÁZAKON.

KÖZLI

WENZEL GUSZTÁV,

m. Akad. r. tag.

Mind Sléziában, mind Luzsiczában Mátyás király uralkodásának nem egy maradványát találjuk még ma is. Ilyenek felemlítettem már az Archaeologiai Közlemények első kötetében a király szobrát Budiszinban. Szabadjon itt Mátyás korának két más, bár kevesbbé nevezetes, de még is igen érdekes műmaradványát (saját tapasztalásom után ezen kifejezést alkalmazhatónak tartom,) a magyar közönség figyelmébe ajánlani; t. i. a királynak két művészileg készített czímerét, melyeknek egyike Sléziában a boroszlói, másika Felső-Luzsiczában a görliczi városházon szemlélhető még ma is. Félreismerhetlen bizonytságot adnak ezek nem csak nagy királyunk és hazánk akkori hatalmáról; hanem azon lendületről is, melyet a művészet Mátyás uralkodásának folytán az említett két tartományban nyert.

I. Mátyás király czímere a boroszlói városházon.

Boroszló (Wratislavia, Breslau) nem csak jelenleg Sléziának legnevezetesb városa, hanem századok óta is már mind politikai és társadalmi, mind kereskedelmi, művészeti és tudományos tekintetben a tartomány főhelyét képezi. Voltak ezen városnak régi kereskedelmi összeköttetései Magyarországgal is, miről világos tanúságot tesz azon nevezetes kereskedelmi privilegium, melyet I. Lajos magyar király 1365. (Posonii, in festo Sancti Andreae Apostoli) polgárainak adott. Werbőczy István is említi a Magyarországot látogató boroszlói kereskedőket. (Hármaskönyv, II. 5.)

Ezen város Mátyás király cseh-háborúja alkalmával (1468—1479) is nevezetes szerepet játszott ¹⁾. Kezdetől fogva abban a magyar király érdekeinek volt főtámasza; s így nem csoda, hogy miután Mátyás az olmücsi békekötés által Sléziát nyerte, viszont a király különös kegyelmében és pártfogásában részesült. Azon privilegiumok, melyek által szolgálatai jutalmazva voltak, nagy számmal őriztetnek most is a városi levéltárban, és az 1469-ki évvel kezdődnek.

E helyen csak azt akarom említeni, hogy Boroszló műtörténetében Mátyás uralkodása fontos helyet foglal el. Bizonyítják ezt az ottani templomok, és azoknak műkincsei. A sz. Bernát-templomnak építkezése akkor kezdődött; sz. Erzsébet-templomának 480 lábnyi magas tornya, mely évszázadokon át a városnak egyik nevezetessége volt, szintezen időben építtetett fel, sz. Borbála templomába, mely ez idő táján építészeti ékítéseket nyert, 1488. temettetett II. Venczel sagani herczeg, ki sírfelirása szerint „spretis Principatus honoribus religioni et sanctimoniae in hac vrbe Wratislavia deditus“ akkor meghalt. sat.

Boroszló középületei közt különösen a városházat kell szemügyre venni, melynek kettős érdeke van, művészeti és politikai.

Nem lévén itt feladatomban a boroszlói városháznak művészeti jelentőségéről bővebben szólni, csak röviden jegyzem meg, hogy ezen tekintetben az jelenleg is Boroszlónak nevezetes épületei közé tartozik, s hogy névszerint műtörténeti szempontból érdekes. Mert az épület külseje bizonyossá teszi, hogy első felépítése legalább is a XIII. század közepe táján történt; mai alakját pedig Mátyás király korában nyerte; sőt egyes részei csak a XVI. században készültek el, úgy hogy rajta három század építészeti történetét lehet tanulmányozni. A város levéltára 1418. egy néplázadás alkalmával nagy vesz-

¹⁾ Dokumentirte Geschichte und Beschreibung von Breslau (III. köt. 2. rész Boroszló 1783); — Peter Eschenloers Geschichte der Stadt Breslau (II. köt. Boroszló 1828.); — és Gr. Teleky József a cseh háborúra vonatkozó elbeszélései (Hunyadiak kora Magyarországon a IV. és V. kötetben.)

teséget szenvedvén, mint látszik, elvesztek egyszersmind a városház első felépítését illető iratok is; úgy hogy ennek korát okmányilag meghatározni nem lehet. Az épület főrésze mindenben a renaissance kezdő korára mutat; s határozott tudósításunk lévén, hogy „Stadtvogtei“ nevű része 1471. elkészült, a ház nyugati részén lévő lépcsők melletti ajtó felett pedig az 1481. (1481.) szám találtatván bevésve, kétségkívül, hogy Mátyás király alatt történtek mindezen építkezések. Különösen áll ez az u. n. fejedelmi teremről (Fürstensaal) és a mindjárt e mellett lévő nagy tanácsteremről.

Ezen két terem nagy politikai nevezetességű volt régenten; mert az előbbiben Slézia tartománygyűlései, az utóbbiban pedig a városi tanács ülései tartottak. Boroszló város egyszersmind a sléziai közjogban előkelő állással bírván, az egész tartomány alkotmányával függött össze, hogy a két terem ekkép egymás mellett készült. Egész Slézia t. i. több hercegségből, mint mindannyi alkatrészből áll; u. m. a boroszlói püspökségből; lignitzi, goldbergi, tesseni, nagy-glogauai, münsterbergi, jägerndorfi, troppauai, ratibori, osvetíni, gluvitzi, tosti, boroszlói, jaueri, sveidnitzi, olszeni, wolauai, wartenbergi, freienstadti, sagani és lobschützi hercegségekből. Boroszló város előbb a boroszlói hercegeknek volt alávetve. Miután pedig ezek a XIV. század végén kihaltak, a város nem csak függetlenné lett, hanem pénzfelajánlásnak folytán inscriptio utján megnyerte egész Slézia tartományi kapitányságát, s ez által a tartományi gyűlés elnökségét is. S ámbár tartományi kapitányságát a XV. század második felében elvesztette ismét, megtartotta még is a provincialis gyűlés elnökségét. S ez volt oka, hogy ezeknek megtartására alkalmas helyiségről Boroszlóban kellett gondoskodni. Ezen célra készítettetett el a hercegi terem a városházban, közvetlen a városi hatóság tanácstereme mellett.

Mátyás királynak czimere, melynek rajzát közlöm, (lásd a táblán) minden felírás nélkül, de mesterségesen kemény kőből faragva, azon két ajtó egyike fölé volt befalazva, melyek a hercegi teremből a városi tanácsterembe vezettek, s itt van még jelenleg is.

II. Mátyás király czimere a görliczi városházon.

Görlitz, a hat felső-luzsiczai régi szabad városoknak egyike, s jelenleg Poroszországhoz tartozik. Vagyonosságra és politikai fontosságra nézve néha Budiszinnal vetélkedett; s általán Luzsicza történetében jelentékeny részt vett.

Mátyás magyar király korában testvérvárosainak sorsában osztozkodott, s a királynak különös kegyelmét bírta. Régi privilegiumai megerősítettek, s érdekében több intézkedések tétettek. A szellemi élet azon lendületét, melyre Budiszin városban találtunk (l. Arch. közl. I. k. 238. l.), Görlitz is tapasztalta; s valamint amott, úgy itt is ezen időben az építészet jeles művei, különösen templomok és más középületek, készültek. A város pedig Mátyás királyhozi ragaszkodásának és hűségének jelét az által akarta adni, hogy kőből művészileg faragott czímerét a városház kapuja fölé falaztatta be, hol az jelenleg is megvan, még rajzát közölni helyén valónak tartottam. (Lásd a tábl.)

Ezen czímer készítésére nézve a város évjegyzeteiben (Rathsannalen) a következő tudósítást találjuk: „Die Ersamen Burgermeister vnnnd Rathman dysser Stad haben zu eren dem allerdurch(leuch)tigsten grossmechtigsten fursten fursten vnd hern Mathie zu Hungern, Behmen, Dalmacien, Kroacien etc. könig, Marggrauen zu Mehren, Hertzogen zu Osterreich, Lutzemburg vnd zum Slezien, Marggrauen zu obir vnnnd nyder Lausitz etc. irin allergnedigsten hern, seiner koniglichen maies-tat woppen, einen Steinmetzen in ein wergstucke zu hawen vordieget, der denne ein jar weniger funff wochen doran gerbit, also dass sie im alle wochen einen hung.gulden zu lohne gegeben haben, vnd so er das nach Christi geburt tausant vierhundert vnnnd im achtvnndachtigsten jaren gantz vbrocht, vnnnd am sonnobande vor Matthei mit hulffe der Stadt bawhemeister ober den eingang des Rothauses hette eingemauert, vnd in mossen, wie im das vordingt geweret, haben im die Rathman acht hung. Gulden zu einem tranggelt gegeben.“ Rerum Lusaticarum. Neue Folge II. köt. Görlitz 1841. 4. l.
